

ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ МІСТА СЕВЕРОДОНЕЦЬКА

У статті розглянуті проблеми, пов'язані з функціонуванням екологічного каркасу міста Северодонецька. Виявлено проблеми, які ведуть до руйнування екологічного каркасу міста, деформації в системі озеленення і непоправних екологічних наслідків. Також представлені заходи щодо раціонального використання діючих елементів зеленого каркаса, рекомендовані для озеленення міста породи дерев і чагарників, адаптованих до місцевих кліматичних і ґрунтових умов. Показано, що значну роль в озелененні міста повинні зіграти вертикальне озеленення та створення садів і оранжерей на покрівлі.

Ключові слова: екологічний каркас, зелений коридор, вертикальне озеленення, м. Северодонецьк.

Екологічний каркас – це адекватно захищена система екологічно взаємопов'язаних природних територій, що дозволяє підтримувати екологічну рівновагу в місті [1, 2]. Природні і поліпшені культурні ландшафти міста, об'єднані зеленими коридорами, є його основою. Ідеальний екологічний каркас повинен мати вигляд мережі з рівномірно розподіленими по площі осередками природи і коридорами-стрижнями, що з'єднують осередки. До осередків природи відносяться ліси, парки, річки, озера, луки, лощини, височини, сквери, сади та ін. Лінійні міжмагістральні і міжквартальні зв'язки служать зеленими коридорами і об'єднують екологічні зони.

В даний час проблеми, пов'язані з функціонуванням екологічного каркаса, стоять і в місті Северодонецьк. Історія формування його території міста нерозривно пов'язана з історичними, соціальними і економічними процесами, які наклали певний відбиток як на темпи розвитку і структуру каркаса, так і на видовий склад рослин, що складають його. За офіційними даними [3, 4], загальна площа міста – 58 км². Населення міста на 01.01.2019 склало 114154 особи. У відповідності до Класифікатору об'єктів адміністративно-територіального устрою України ДК 014-97 до складу Северодонецької об'єднаної територіальної громади входять:

– міські поселення: м. Северодонецьк, с.м.т. Борівське, с.м.т. Вороново, с.м.т. Метьолкіно, с.м.т. Сиротине;

– сільські поселення: с. Лісна Дача, с. Павлоград, с. Воеводівка, с. Синецький, с. Боброве, с. Осколонівка. Відповідно до класифікації [5, табл. 4.2], м. Северодонецьк відноситься до середніх міст.

У промисловості м. Северодонецька згідно [6] переважає хімічна галузь та приладобудування, також розвинені підприємства будівельної та харчової промисловості. Хімічна промисловість Северодонецька представлена:

– ПрАТ «Северодонецьке об'єднання Азот» – один з найбільших в Україні виробник мінеральних добрив;

– ДП «Науково-дослідний і проектний інститут хімічних технологій «Хімітехнологія» – крупна комплексна організація, що працює в області азотних добрив і виробництва органічного синтезу.

– ПП «Хімпостачальник» – виробництво і реалізація різної продукції в хімічній галузі.

– ТОВ ВКФ «ТАНА» – виробництво полімерних матеріалів і композицій на їх основі.

Приладобудівні підприємства:

– ПрАТ «СНВО «Імпульс» – лідируючий в Україні розробник, виробник і постачальник високонадійних систем контролю і управління для атомної енергетики і залізниць;

– ТДВ «Северодонецький завод хімічного нестандартизованого обладнання» – один з лідерів у виробництві нестандартизованого обладнання для підприємств хімічної, нафтогазової, металургійної та інших галузей промисловості;

– ТОВ НВФ «Хіммаш Компресор-сервіс» – виробництво машин та устаткування спеціального призначення, не віднесених до інших групвань.

Сучасний екологічний каркас Северодонецька є складною багатоструктурною системою і об'єднує елементи, різні за віком, функціональним призначенням, типами та формам озеленення, що входять в них [7]. У місті зелені, сельбищні і промислові зони розподілені в генеральному плані вкрай нерівномірно, це не дозволяє створити хороший екологічний каркас і, як наслідок, екологічно обґрунтовану якість середовища життя.

До руйнування основного каркасу міст України та зокрема, Северодонецька, деформації в системі озеленення і непоправних екологічних наслідків веде:

– скорочення загальної площі зелених насаджень;

– вирубка міських і приміських лісів для розміщення гаражів, котельних, інженерних споруд і мереж, для будівництва торговельних комплексів, житлових будинків та ін.;

– захаращення існуючих зелених насаджень;

– неналежне утримання парків, скверів, лісосмуг, лісів та інших елементів системи озеленення міста.

Наявність таких фактів дає підставу для створення моделі екологічного каркасу м. Северодонецька, а також проведення аналізу дерев та чагарників як основного компонента середовища і основоположної частини зеленого каркасу міста.

Само місто розташовано в степовій місцевості в зоні надзапальної тераси р. Сіверський Донець та її лівої притоки р. Борової. Клімат – помірно-континентальний, особливостями якого є:

- літо жарке та посушливе, що характеризується недостатньою кількістю опадів, особливо на початку;
- зима холодна, малосніжна, вітряна з відлигами та туманами;
- сильні вітри, суховії та пилові бурі;
- весна прохолодна та волога.

Для успішного зростання зелених насаджень в Северодонецьку потрібні регулярний полив, особливо в початкових стадіях розвитку рослин; стійкий до місцевих умов асортимент дерев, чагарників, квітів і трав; сприятливі ґрунтові умови аж до повної заміни ґрунту.

В місті Северодонецьк офіційно заявлено 15 озелених територій, до них відносяться: 1 парк площею 35,4 га; 8 скверів загальною площею 16,12 га; 5 зелених зон площею 9,58 га та спортивний комплекс площею 2,15 га.

Зелені насадження загального користування м. Северодонецька представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Зелені насадження загального користування у м. Северодонецьк

Зелені насадження	Найменування	Площа, га
Парки	Парк культури і відпочинку ім. М.В. Гоголя	35,4
Сквери	Сквер в кварталі 21	1,06
	Сквер в кварталі 22	1,82
	Сквер в кварталі 22-б	1,34
	Сквер в кварталі 55	1,96
	Сквер в кварталі 60	2,65
	Сквер Слави (біля «танка»)	0,08
	Сквер на площі Соборній	3,33
	Сквер в районі будинку 29 по проспекту Космонавтів	3,88
Інше	Зелена зона по бульвару Дружби Народів від Донецької до Первомайської	1,14
	Зелена зона в кварталі 64	3,39
	Зелена зона по вулиці Донецькій від вулиці Гагаріна до пр-ту Гвардійський	0,58
	Зелена зона в районі будинку 25 по проспекту Космонавтів	1,69
	Зелена зона по проспекту Космонавтів від вулиці Вілесова до проспекту Гвардійський (з боку вузла зв'язку)	2,78
	Спортивний комплекс, квартал 49-а	2,15
Разом площа, га		63,25

Дендрологічний склад зелених насаджень представлений, переважно, такими деревами: сосна, липа дрібнолиста, в'яз дрібнолистий, тополя чорна, береза, в'яз звичайний, клен, каштан, ялина блакитна, верба біла, верба плачуча, горобина, катальпа та ін. Чагарники наступних видів: бузок звичайний, бузок угорський, жасмин лікувальний, жимолость звичайна і татарська, смородина золотиста, західна туя, шипшина та ін.

Нормативні площі загальнономіських озелених територій загального користування в місті Северодонецьку повинні складати 9 м²/ особу згідно [5, табл. 8.1]. Таким чином, площа озелених територій загального користування для міста становить 5,54 м²/ особу, що не відповідає нормі. Основними екологічними коридорами виступають міжквартальні та внутрішньодворові зони. Парк, сквери та зелені зони є найбільш важливими вузловими точками екологічного каркасу, які становлять основу для всіх його зон, променевих міжквартальних та зональних зв'язків. Всі ці об'єкти системи озеленення сильно відрізняються за своїм функціональним, рекреаційним та структурним відношенням. У них варіює видовий склад зелених насаджень. Виконуючи важливу рекреаційну роль, вони є основним резервом живої природи на урбанізованій території з цілим комплексом екологічних ніш.

Отже, основне завдання полягає в раціональному використанні діючих елементів зеленого каркасу. При цьому необхідно провести реконструкцію існуючих елементів системи озеленення міста (парку і скверів, зміна їх функціональної структури з формуванням спортивних, дитячих, розважальних та інших тематичних озелених територій, створення нових парків всередині екологічних зон і на місці їх стику. Деякі райони міста схильні до сильного екологічного ризику, тому в них обов'язково слід створювати зони рекреації і культурного відпочинку.

Величезну роль в озелененні міст має зіграти вертикальне озеленення (ліани, кашпо, озеленення балконів, лоджій та ін.). В районах з жарким літом вертикальне озеленення розташовують на віднесенні від зовнішніх стін для забезпечення захисту від сонця і влаштування тінистих проходів по під стінами будинків.

Великою є роль садів і оранжерей у створенні та збереженні середовища життя, які суміщаються з дитячими майданчиками, місцями тихого відпочинку та прогулянок. Віддалені від потоків транспорту і людей, ці рекреаційні території можуть дуже ефективно використовуватися для безпечного відпочинку жителів будинків. Для їх ізоляції від негативних впливів (опадів і низьких температур) можна застосовувати трансформовані світлопрозорі покриття. Будь-яку конструкцію можна зробити в поєднанні з озелененням, в

разі влаштування на ній виступів для витких рослин, висаджених біля основи – стіни, або виконати чергування наскрізних, горизонтальних або похилих отворів і висадити в них рослини.

Спеціально сконструйовані озеленені стіни дозволяють отримати економію матеріалу. Для озеленення лицьової поверхні необхідно:

- влаштувати отвори або «кишені» на лицьовій поверхні стін з подальшим їх заповненням природним ґрунтом і посадкою рослин;
- зводити повністю або фрагментарно підпірні стінки з габіонних елементів;
- влаштувати пористу (природну) лицьову поверхню, яку заповнюють ґрунтом;
- закріплювати багатощаровою сіткою, що утримує на поверхні скляного укусу шар природного або штучного ґрунту з добривами і насінням рослин;
- прикріплювати до схилів окремі збірні залізобетонні елементи з подальшим заповненням пазухи рослинним ґрунтом [8].

Таким чином, кожному місту необхідно відновлювати свій потужний екологічний каркас, що створюється з різноманітних озелених територій і площин. Чим більше в місті зелених насаджень, тим здоровіше, комфортніше і красивіше місце проживання мешканців міста.

Література:

1. Байдиков І.А., Пашенко В.М. Ландшафтний каркас як просторова й структурна основа екомережі. Український географічний журнал, 2004. – № 4. – С. 11-18.
2. Лобода Ю.М. Теоретико-методичні основи концепції екологічного каркасу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/26678/1/Loboda.pdf>
3. Офіційний інформаційний ресурс Северодонецької міської ради. Веб-сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sed-rada.gov.ua> (дата звернення 01.02.2019).
4. Головне управління статистики в Луганській області [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lg.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 01.02.2019).
5. ДБН Б.2.2-12:2018. Планування і забудова територій. – К.: Мінрегіон України, 2018. – 187 с.
6. Соціально-економічний паспорт міста Северодонецька Луганської області за 2016 рік [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sed-rada.gov.ua/nashe-misto/socialno-ekonomichnij-pasport-mista-sieverodonecka-luganskoyi-oblasti-za-2016-rik> (дата звернення 01.02.2019).
7. Скверы Северодонецка: дорожная карта [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://svsever.lg.ua/2017/07/skvery_severodonecka_dorozhnaya_karta (дата звернення 01.02.2019).
8. Лаппо Г.М. География городов. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 1997. – 480 с.

Referens

1. Bajdikov I.A., Pashenko V.M. Landshaftnij karkas yak prostorova j strukturna osnova ekomerezhi. Ukrayinskij geografichnij zhurnal, 2004. – № 4. – S. 11-18.
2. Loboda Yu.M. Teoretiko-metodichni osnovi koncepciji ekologichnogo karkasu [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/26678/1/Loboda.pdf>
3. Oficijnij informacijnij resurs Syevyerodoneckoyi miskoyi radi. Veb-sajt [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: <http://sed-rada.gov.ua> (data zvernennya 01.02.2019).
4. Golovne upravlinnya statistiki v Luganskij oblasti [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: <http://lg.ukrstat.gov.ua> (data zvernennya 01.02.2019).
5. DBN B.2.2-12:2018. Planuvannya i zabudova teritorij. – K.: Minregion Ukrayini, 2018. – 187 s.
6. Socialno-ekonomichnij pasport mista Syevyerodonecka Luganskoyi oblasti za 2016 rik [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: <http://sed-rada.gov.ua/nashe-misto/socialno-ekonomichnij-pasport-mista-sieverodonecka-luganskoyi-oblasti-za-2016-rik> (data zvernennya 01.02.2019).
7. Skvery Severodonecka: dorozhnaya karta [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: http://svsever.lg.ua/2017/07/skvery_severodonecka_dorozhnaya_karta (data zvernennya 01.02.2019).
8. Lappo G.M. Geografiya gorodov. – M.: Gumanitarnyj izdatelskij centr VLADOS, 1997. – 480 s.

Белошицкая Н.И., Татарченко Г.О., Белошицкий Н.В.

ЗЕЛЕНІЕ НАСАДЖЕННЯ ГОРОДА СЕВЕРОДОНЕЦКА

Восточноукраинский национальный университет имени В.Дала

В статье рассмотрены проблемы, связанные с функционированием экологического каркаса города Северодонецка. Выявлены проблемы, ведущие к разрушению экологического каркаса города Северодонецка, деформации в системе озеленения и непоправимым экологическим последствиям. Также представлены мероприятия по рациональному использованию действующих элементов зеленого каркаса, рекомендованы для озеленения города породы деревьев и кустарников, адаптированные к местным климатическим и почвенным условиям. Показано, что значительную роль в озеленении города должны сыграть вертикальное озеленение и создание садов и оранжерей на крыше.

Ключевые слова: экологический каркас, зеленый коридор, вертикальное озеленение, г. Северодонецк.

N.Biloshytska, G. Tatarchenko, M.Biloshytskiy
GREEN PLANTINGS OF SEVERODONETSK CITY

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

The article deals with the problems related to the functioning of the ecological carcass of the Severodonetsk city. Were detected The article deals with the problems related to the functioning of the ecological carcass of the Severodonetsk city. Were detected problems, that lead to destruction of Severodonetsk ecological carcass, deformation in green planting system and irreparable ecological consequences. Set of events for rational use of green carcass active elements, types of trees and shrubs, adapted for local climate and soil, and recommended for landscaping are also presented. It is shown, that vertical landscaping and making gardens and greenhouses at roof of buildings plays huge role in city landscaping.

Keywords: ecological carcass, green corridor, vertical landscaping, Severodonetsk city.

Відомості про авторів:

Татарченко Г.О., д.т.н., проф., завідувач кафедри будівництва, урбаністики та просторового планування, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Білошицька Н.І., к.т.н., доц., доцент кафедри будівництва, урбаністики та просторового планування, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Білошицький М.В., к.т.н., доц., доцент кафедри будівництва, урбаністики та просторового планування, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля